

Обставини, що виключають злочинність діяння у кримінальному праві України

Столяр Т. В., провідний спеціаліст кафедри кримінального права Національної академії прокуратури України

Загалом в науці кримінального права існує найбільш загальна категорія обставин, які виключають кримінальну відповідальність. Обставини, які виключають кримінальну відповідальність, можуть заперечувати підставу кримінальної відповідальності, ступінь суспільної небезпеки діяння, кримінально-правову форму та внутрішню структуру діяння. Тому вони представляють собою різного роду об'єктивні та суб'єктивні фактори, які впливають на характеристики діяння та виключають кримінальну відповідальність за його вчинення. Такі групи обставин мають різну соціальну та юридичну характеристику, але їх об'єднує загальна властивість, яка полягає у тому, що вони із різних сторін виключають підставу кримінальної відповідальності - злочинне діяння.

При цьому в науці кримінального права виділяють чотири групи обставин, що виключають кримінальну відповідальність, в залежності від того, за якими факторами вони виключають злочинність діяння:

обставини, які виключають суспільну небезпечність, властиву злочинному діянню (наприклад, малозначні проступки);

обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння (наприклад, відсутність кримінально-правової заборони на суспільно небезпечне діяння в момент його вчинення);

обставини, що виключають ознаки складу злочину: суб'єкта, об'єкта, об'єктивної чи суб'єктивної сторони діяння (наприклад, неосудність, недосягнення особою встановленого кримінальним законом віку для притягнення до кримінальної відповідальності тощо);

обставини, які виключають злочинність (суспільна небезпечність та протиправність) діяння (наприклад, необхідна оборона, уявна оборона, затримання особи, що вчинила злочин тощо).

Отже визначено загальне місце обставин, що виключають злочинність діяння у системі кримінального права України.